

(4) הטלת מס הכנסה על דמי "מוזנות" (החזקת ילדי גרושות). נקבע, שלא הייתה אחידות בהטלת מס הכנסה במקרים, שבהם חויב אדם בפסק דין לשלם לגרושתו דמי מוזנות להחזקת ילדים. בעקבות הביקורת הוציא נציב מס הכנסה במאוס 1955 הוראות להנהגת נוהל אחיד בהטלת מס על תשלומים אלו: אין מחייבים עוד את הגרושה במס על הכנסה זו, ואילו הוֹכִיר בעד הילדים ניתן מעתה לאב בלבד.

(5) חישוב הנחה לשכירים. הביקורת הצביעה על נוהל מוטעה במשרד מס הכנסה בחיפה בקשר להנחה של 10% לנישומים שכירים. הליקוי תוקן.

(6) הנחה לנישומים עצמאיים. הביקורת העלתה, שבמספר ניכר של מקרים לא נהגו משרדי המס בהתאם להוראות סעיף 29 (ד) לפקודת מס הכנסה, שלפיו יוקטן ב-5% סכום המס של נישום, ששילם בשנת המס את כל המגיע ממנו וגם מפרעות בגובה של 80% לפחות מן המס המגיע ממנו לאותה שנת המס. עקב הביקורת הורתה נציבות מס הכנסה להקפיד על מילוי הוראה חוקית זו.

(7) נכונות החישובים בשומות. בשנת הנסקרת ערכנו – בהשתתפות מומחה מיוחד – בדיקות של נכונות החישובים האריתמטיים ב-1,200 שומות של מס הכנסה במשרד בירושלים. הבדיקה העלתה רק 35 טעויות בסכומים קטנים; רמת הביצוע בתחום זה מניחה אפוא את הדעת.

(8) הגרלת אגרות מלווה עממי מיוחד תשי"ד-1954. סדרי החלוקה של האגרות, שהוצאו על ידי שלטונות מס הכנסה תמורת המקדמות לפי חוק המקדמה למס הכנסה, תשי"ג-1953, ואופן ביצוע ההגרלה ביום 14.6.1955, הביאו לידי תלונות רבות מן הקהל. נושא התלונות היה בעיקר, שהשיטות של חלוקת התעודות והגרלתן לא הבטיחו פיזור נכון של הזכויות. אחרי שבדקנו את סדרי החלוקה וההגרלה, הוחלט עקרונית על שינוי השיטה של ההגרלה.

ו. מס עזבון

א. פעולות הביקורת

במשרדי מס עזבון נבדקו דרכי השומה, הנוהל האדמיניסטרטיבי והחשבונות.

ב. ליקויים שלא תוקנו וסביבות

חוק מס עזבון, תש"ט-1949, מטיל מס על שווי עזבונו של נפטר. שווי של העזבון נקבע על ידי שומת כל נכס שבעזבון, אחרי שהופחתו ממנו סכומים שונים, המותרים לניכוי על פי החוק. חישוב המס נעשה על עודף העזבון.

נציב מס הכנסה נתמנה להיות מנהל מס עזבון, ופעולותיהם של מפקחי מס עזבון נעשות במסגרת האדמיניסטרטיבית של משרד מס הכנסה.

הביקורת, שנערכה בראשית שנת 1955 במטרה לעמוד על דרכי קביעת שווים של הנכסים, שומת המס, הנוהל והחשבונות, הקיפה מספר ניכר של תיקים – 71 – והעלתה כמה ליקויים.

(1) קביעת שווים של נכסי העזבון

(א) בדיקת הנתונים החשובים לשומת מס העזבון הייתה לפעמים בלתי-מספקת, כיוון שלא נבחנו כל הפרטים על הנכסים, שהיו בידי הנפטר בשעת פטירתו.

(ב) לפי סעיף 18 (א) לחוק רשאי החייב במס, הרואה את עצמו מקופח בקביעת שווי העזבון, לדרוש, ששווי העזבון ייקבע על ידי שמאי. כיוון שלא מונו עדיין שמאים לצורך זה, כפי שקובע החוק, לא יכלו החייבים במס, כשראו את קביעת שווי העזבון כמוגזמת, להשתמש בזכותם זו.

- (א) במקרים מספר נדרשו חייבים במס לשלם מפרעות על חשבון מס העזבון בלא שנערכה להם שומה, אף על פי שהחוק דורש שומה כתנאי מוקדם לדרישת תשלומים.
- (ב) במספר ניכר של מקרים, סתה שיטת חישוב המס מזו שנקבעה בחוק.
- (ג) תיעוד ההוצאות, החובות וההתחייבויות, שהותרו לניכוי משווי העזבון, היה בלתי-מספיק.
- (ד) סעיף 14(ב) לחוק קובע, שאם המנהל עומד לשום את המס באופן השונה מהפרטים, שנמסרו בדין וחשבון, יזמן מוסר הדין וחשבון לבירור העניין, לפני שישום מס העזבון; בתי-קום שבדקו לא נמצאו תרומות על בירורים כאלה. בכל התיקים, שבהם נקבע שווי העזבון באופן שונה מהפרטים, שנמסרו בדין וחשבון של החייב במס, לא נמצאו הנמקות.

vi. אגף המכס והבלו

א. פעולות הביקורת

(1) המכס

בדקנו את מינהל המכס: הקופות הראשיות של המכס, דמי מחזור, דמי אש"ל ומשכורות, תשלומים בעבור שעות נוספות וניהול משק המכונות של האגף. כן הקיפה הביקורת בדיקת שפטי יבוא ומניפסטים, שחרור סחורות ומיון לפי תעריף המכס והפטור, שיטת המכרזים להספקת סחורות והנהל במכירת סחורות מותרות וסחורות ללא תובעים, הנהל בתשלום מכס בשיעורים, מתן רשיונות למחסני ערובה והחסנת סחורות במחסנים.

(2) הבלו

הביקורת המשיכה בבדיקת דרכי הפיקוח על גביית בלו ממשקאות משכרים, טבק, צמיגים ומלט, שבהם נקבעו בשנה הקודמת ליקויים (ראה דו"ח מס' 5, עמ' 119); הליקויים תוקנו בחלקם הניכר. בין אלה שטרם תוקנו, יש לציין את הליקויים בפיקוח על הטבק.

ב. ליקויים שלא תוקנו ופגיעות

(1) הטיפול בסחורות מותרות ובסחורות ללא תובעים

הליקויים בהחסנתן ובמכירתן של סחורות מותרות וסחורות ללא תובעים שימשו נושא לביקורת בשנים הקודמות (ראה דו"ח מס' 3, עמ' 49, 50 ודו"ח מס' 4, עמ' 85).

החוק התיר את מכירתה של סחורה – כסחורה ללא תובעים – שהוחסנה במחסן ערובה ולא שולם בעבורה המכס תוך 3 שנים מיום החסנתה.

סחורות מותרות מוחסנות בפיקוח המכס עד למכירתן; המכירה מותרת לאחר חודש ימים מיום תפיסת הסחורה, אם לא ניתנה הודעת תביעה על הסחורות האלה על ידי בעל הסחורה. גובה המכס רשאי למכור מיד סחורה פסידה או בעלי חיים על אף הודעת התביעה של בעל הסחורה.

הביקורת, שנערכה בשנת 1955, העלתה את הליקויים העיקריים הבאים:

(א) החסנה

במחסני הערובה מצאנו כמויות ניכרות של סחורות ללא תובעים המוחסנות למעלה מ-3 שנים – מאז השנים 1950 ו-1951. רק בסוף שנת 1954 ובראשית שנת 1955 התחילו שלטונות המכס בבדיקת סחורות אלו וקבעו, שחלק מהן נזרקו. בסתו 1955 התחילו בפעולות מיון וריכוז הסחורות כדי לאפשר את מכירתן.